

Wijk Berg en Bos

Een wandel/fietstocht van 7 km door de wijk Berg en Bos in Apeldoorn

Over geschiedenis, aanleg en architectuur.

Met twee wandeluitstapjes en routekaart.

Uitgegeven in het kader van de Atlas van Apeldoorn 2021 - wijk Berg en Bos.

Inleiding

Via deze route maakt u kennis met de geschiedenis, architectuur en aanleg van de Apeldoornse wijk Berg en Bos. Deze wijk geeft een goed beeld hoe de gegoede burgerij in de eerste helft van de twintigste eeuw hun woonwensen realiseerden te midden van de natuur. Berg en Bos bezit een staalkaart aan architectonische stromingen van de twintigste eeuw. De meeste villa's zijn afzonderlijk gezien niet zo spectaculair, al valt bij nadere beschouwing op dat er bij vele van de vooroorlogse ontwerpen veel zorg aan de details is besteed. Bij elkaar gezien en te midden van de bomenrijke omgeving vormen ze echter een belangrijke bijdrage aan het karakter van onze 'stad in het groen'. De bezienswaardigheden in de wijk bevinden zich op een relatief kleine afstand van elkaar.

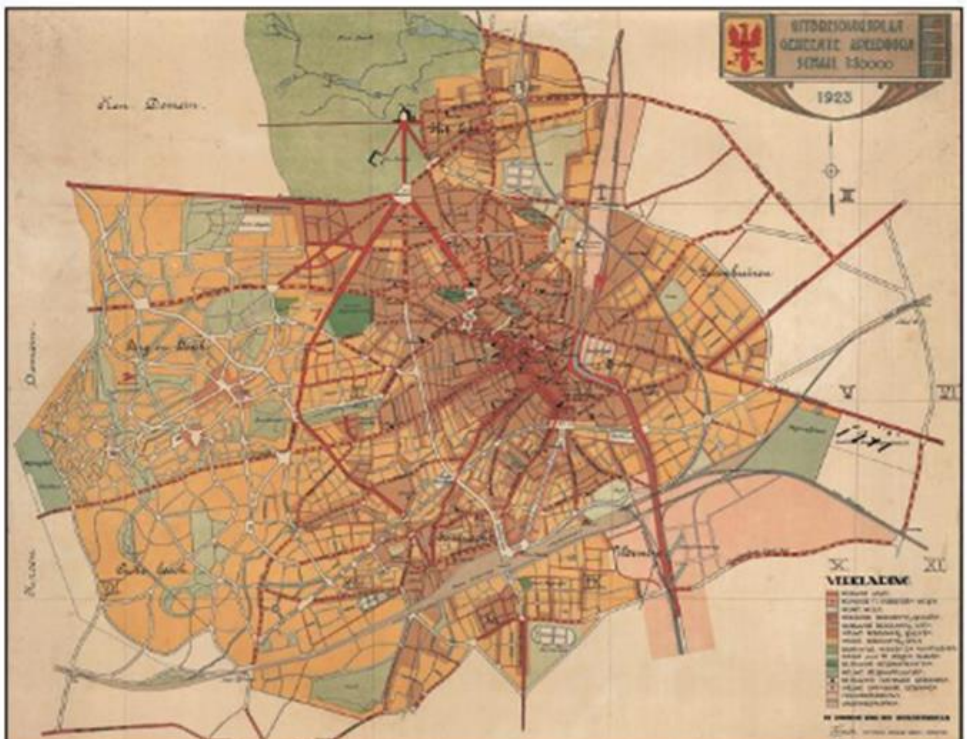
De geschiedenis van de wijk Berg en Bos begint in 1887, wanneer de vermogende Antwerpse koopman Johannes Cornelis Wils (1840-1906) een groot stuk grond van 525 hectare verwerft. Hij koopt het terrein als beleggingsobject. Rijk geworden in de houthandel begint hij het terrein direct economisch te exploiteren door het te beplanten met dennen om deze later te

verkopen aan de houtverwerkende industrie. Aan de al bestaande Soerenseweg laat hij enkele villa's bouwen die hij als pension in gebruik laat nemen. Ook zijn eigen kapitale villa Berg en Bosch laat hij aan de Soerenseweg bouwen. Daarnaast heeft hij plannen om in het gedeelte dat het dichtst grenst aan Paleis Het Loo een villapark te stichten. Na zijn overlijden in 1906 wordt het landgoed door de erven Wils omgezet in een exploitatievennootschap die de gronduitgifte gaat regelen voor villabouw. De bekende Apeldoornse aannemers Chris en Gerrit Wegerif zorgen voor de wegenaanleg. Dat worden uiteindelijk de beide Beukenlanen, de Vonderlaan, Dennenlaan en de Valkenberglaan. Chris Wegerif en zijn neef, de bekende architect Henk Wegerif, kopen zelf ook percelen waarop zij enkele zelfontworpen landhuisjes laten neerzetten, die zij weer doorverkopen. De villa's van Chris en Henk Wegerif behoren tot de

Chris Wegerif

interessantste architectonische bezienswaardigheden van deze route. Na het overlijden van de weduwe Wils wordt het terrein verkocht aan de gemeente Apeldoorn met als voorwaarde dat een weg de naam van de heer Wils zou krijgen. Burgemeester Roosmale Nepveu is de drijvende kracht achter deze toch wel dure aankoop. Hij wil de stedenbouwkundige ontwikkeling liever in handen van de gemeente Apeldoorn houden dan over te laten aan particuliere projectontwikkelaars. Ook een belangrijke reden voor de aankoop was dat het omrasterde jachtgebied van Wils, het huidige Park Berg en Bos, toegankelijk zou blijven voor recreatie van de Apeldoorners. Ook het publieke pad, de kortste weg in de richting Hoog Soeren, Assel en Kootwijk, bleef open voor publiek. Deze weg liep in het verlengde van de Schuttersweg, langs de Valkenberg om vervolgens op de Soerenseweg uit te komen tegenover de oprijlaan van de villa van de familie Wils.

Kaart van Apeldoorn met links de nieuwe wijk Berg en Bos. 1923

Landschapsarchitect Karel van Nes krijgt na wat tegensputteren en discussie toch de opdracht om in samenwerking met het gemeentelijk grondbedrijf een stratenplan te ontwerpen waarin een juist evenwicht wordt gevonden tussen wonen en natuur. Aanvankelijk waren de bebouwingsplannen veel ambitieuzer van opzet en zou ook het huidige park Berg en Bos deels bebouwd worden, maar zover is het nooit gekomen. Geldgebrek van de gemeente voor het

ambitieuze project en de wereldcrisis van 1929 zorgde ervoor dat een deel van de wijk niet werd gerealiseerd. In de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw werd wel het noordoostelijke deel van het voormalige landgoed met grote en kleine villa's bebouwd, en dat deel vormt in grote lijnen nog steeds de huidige wijk.

Na de Tweede Wereldoorlog werd het nog niet bebouwde deel versneld verkocht aan particulieren en vooral aan enkele aannemers die er eengezinswoningen hebben neergezet volgens standaardontwerpen.

Woonwijk Berg en Bos

De woonwijk Berg en Bos ligt in het westelijk gedeelte van Apeldoorn en wordt begrensd door de N344 (Amersfoortseweg), Jachtlaan en de J.C. Wilslaan. De 870 woningen die samen 2100 inwoners huisvesten, vonden een plek in een oorspronkelijk Veluws dennenbos. De houthandelaar Wils beplante zijn landgoed met grove dennen, de huizen liggen ook nu nog tussen deze bomen. Geleidelijk zijn er ook loofbomen in de tuinen en als laanbeplanting gekomen, zoals uiteraard eiken aan de Eikenlaan. Dit komt de diversiteit van flora en fauna ten goede.

Het bestemmingsplan van Berg en Bos heeft een ecologisch accent en richt zich op het behoud van de groenstructuur in de wijk. Door het vele groen zijn veel vogelsoorten aanwezig en worden de tuinen regelmatig bezocht door eekhoorns, egels, vossen en soms wilde zwijnen of een das.

Stadspark Berg en Bos

Natuurpark Berg & Bos is een natuurpark van 250 ha groot aan de rand van het Veluwe heuvellandschap. Het in 1934 als werkverschaffingsproject aangelegde park is eigendom van de gemeente Apeldoorn. Het park toont de voor dit gebied karakteristieke planten en dieren zoals wilde zwijnen en edelherten.

Aanleg Park Berg en Bos

Het gedeelte rond de grote bosvijver, dicht bij de ingang, is aangelegd met veel bloeiende planten langs de paden. Naarmate men dieper in Berg & Bos doordringt, verandert het karakter geleidelijk van een zorgvuldig aangelegd park in een gevarieerd boslandschap. Langs de wandelpaden in het park zijn verschillende wandelroutes. In de later in park aangelegde attractie Apenheul leven apen uit verschillende werelddelen in nagebootste natuurlijke omstandigheden. In het park bevinden zich verschillende archeologische vindplaatsen, waaronder restanten van grafheuvels, ijzerkuilen en veldbrandovens.

Wandel/Fietsroute door de wijk Berg en Bos

Beginpunt: Ingang van Park Berg en Bos aan de J.C. Wilsiaan

Afstand: zonder de wandeluitstapjes circa 7 km

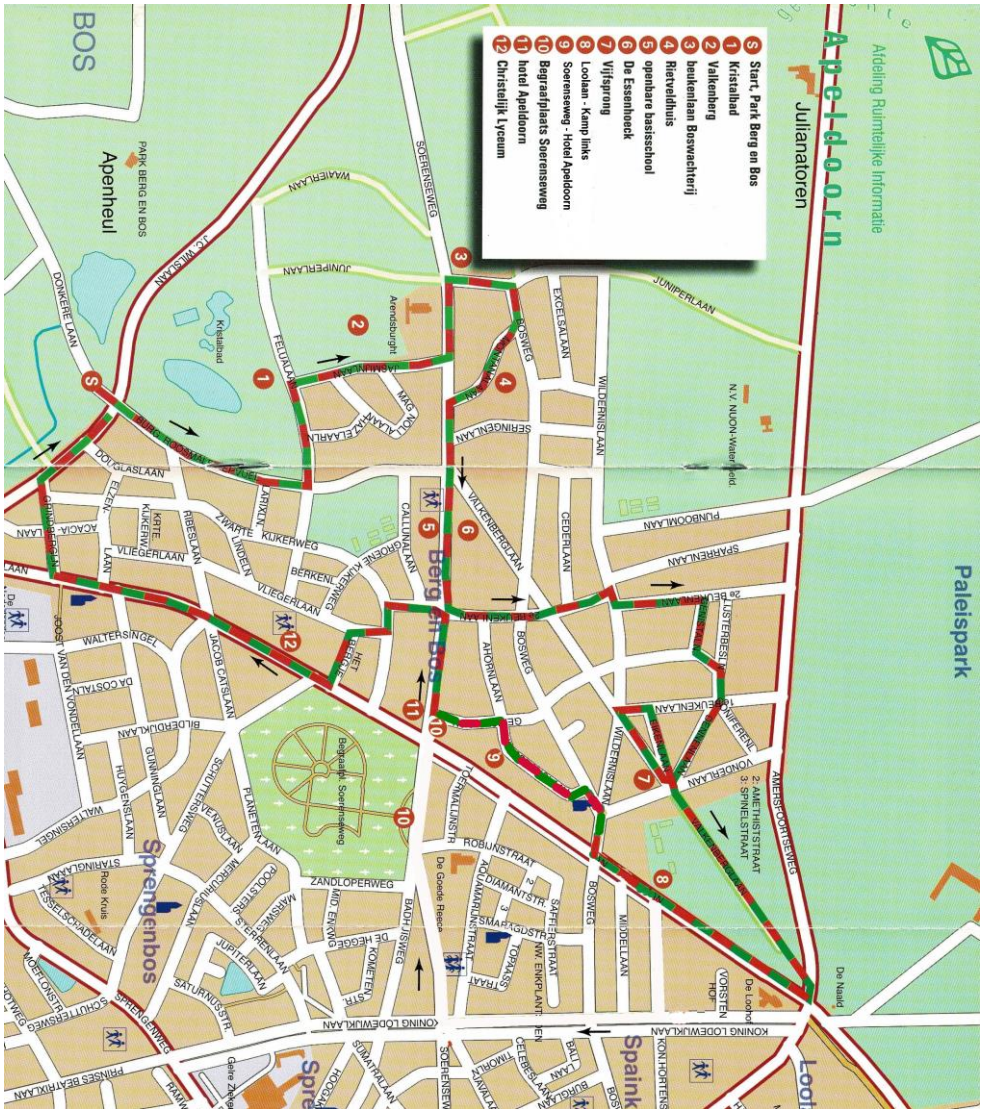
Korte omschrijving: Een route door de slingerende meest geasfalteerde wegen van de wijk Berg en Bos die zowel gefietst als gelopen kan worden. De wijk Berg en Bos kenmerkt zich het best als villawijk in het groen, stedenbouwkundig interessant, met hier en daar prachtige architectuur met landschappelijke en ecologisch interessante elementen.

Wandeluitstapjes: Er zijn in de route twee wandeluitstapjes: op de begraafplaats aan de Soerenseweg en in het Stadspark Berg en Bos.

Horeca: is onderweg te vinden bij de Bosvijver in Stadspark Berg en Bos, Hotel het Loo (punt 8 hoek Loolaan/Zwolseweg) en Hotel Apeldoorn (punt 11 Soerense weg).

De route

Ga vanaf de ingang van Park Berg en Bos recht door de Burg. Roosmale Nepveulaan in. De eerste weg linksaf (Felualaan) in. Na de slagboom is links de toegangspoort van het Kristalbad.

1. Het Kristalbad (vroeger Boschbad geheten) werd in 1935 voor het publiek geopend. Het openluchtzwembad was (en is nog steeds) een gemeentelijke instelling en bedoeld om de burgerij van Apeldoorn en toeristen van buiten een extra attractie te bieden. Het oorspronkelijke natuurbad met verschillende bassins werd gevoed met het kristalheldere Veluwe water uit de grote vijver van park Berg en Bos dat al enigszins door de zon was opgewarmd.

Later kreeg het Kristalbad een eigen pomp- en verwarmingsinstallatie. Bij de opening waren er een apart dames-, heren- en kinderbad met zandstranden rondom. Tegenwoordig zijn er nog het oorspronkelijke half diepe en diepe bad met rondom bosweiden en een nieuw kinderbad met zandstrand en speeltuin. Een aantal malen is het zwembad met sluiting bedreigd, doch verzet vanuit de bevolking heeft het bad gelukkig "gered". Het bad is nu beschermd als gemeentelijk monument.

2. Ga iets terug en ga dan linksaf de Jasmijnlaan in.

Aan de linkerkant in het bos ziet u in de verte de Valkenberg, waarvan de zeven bospaden in radialen van de top van de heuvel naar beneden lopen. Deze heuvel is een restant uit de laatste ijstijd en bestaat voor het grootste deel uit keileem. In de zeventiende en achttiende eeuw heette deze heuvel de Galgenberg. Deze naam laat geen twijfel over de toenmalige functie. Later is de naam in het wat vriendelijker klinkende Valkenberg veranderd, omdat op dit terrein door het Stadhoudelijk hof op Het Loo valkenjachten werden gehouden. U kunt zich voorstellen dat toen de bomen niet zo hoog waren, deze berg ook een baken was in deze buurt en een prachtig uitzicht bood.

Loop eventueel even de berg op.

(via het pad links, tegenover de Magnoliaaan)

Aan het einde van de Jasmijnlaan: Soerenseweg. Hier linksaf.

Aan de rechterkant op de hoek van de Juniperlaan ziet u de grote villa Diana. Deze villa is rond 1895 gebouwd door J.C. Wils als één van de vier villa's waarin hij pensions exploiteerde. Van de vier villa's is dit de enige die het oorspronkelijke Neo-Renaissance uiterlijk gaaf heeft bewaard. Het behoort tot de oudste huizen van de wijk.

Links de serviceflat De Arendsburght, die is gebouwd in 1961.

Villa Diana

Rechtsaf de Juniperlaan in.

3. Aan de overkant van de Juniperlaan op de hoek van de Soerenseweg loopt een brede beukenlaan de boswachterij Berg en Bos in. Aan het einde van deze oprijlaan stond ooit het landhuis van de familie Wils. Deze locatie was het beginpunt van de ontwikkeling van de wijk. Net als villa Diana was de villa gebouwd in de Hollandse Renaissancestijl die rond 1890 erg populair was. Het landhuis was erg luxe gebouwd met een torentje, serres en kostbare interieurs. Tot in de jaren dertig was hier het sanatorium Berg en Bosch gevestigd, waar tbc-patiënten in de gezonde buitenlucht konden kuren. Hier werden door de patiënten onder andere het bekende houten ADO-speelgoed en textiel vervaardigd. De instelling verhuisde in 1933 naar Bilthoven. Alle 26 gebouwen zijn in 1969 gesloopt en er is nu niets meer van te zien.

Rechtsaf de Bosweg in.

Aan weerszijden staan grote en kleine villa's die merendeels in de jaren vijftig zijn gebouwd.

Daarna rechtsaf de Montanalaan in.

4. Aan de linkerkant van de Montanalaan op nummer 8 bevindt zich een moderne bungalow die in 1957 is gebouwd door de bekende architect en meubelontwerper Gerrit Rietveld in opdracht van industrieel ontwerper A.R. Cordemeyer.

Bungalow door Gerrit Rietveld

Linksaf de Soerenseweg in, maar het loont de moeite om nog even links de Seringenlaan een klein stukje in te gaan. Hierna weer terug naar de Soerenseweg.

Aan de linkerkant staat tussen de bomen op nummer 18 villa Bonnicot. Deze ongewone villa is in 1933 gebouwd door mevrouw Van Brero, de echtgenote van de eigenaar van de zeepfabriek De Haas en Van Brero. Zij was een overtuigd aanhangster van de antroposofische leer van Rudolf Steiner. De villa die zij wenste is dan ook geheel in de antroposofische vormtaal: asymmetrisch en samengesteld uit organisch 'gegroeide' natuurlijke vormen. De villa werd ontworpen door architect Chris Wegerif junior (de zoon van de Apeldoornse aannemer) die samen met zijn compagnon Gerretsen in het hele land antroposofische huizen heeft neergezet

Villa Bonnicot.

5. Linksaf (Soerenseweg).

Links aan de overkant op de hoek van de Burg. Roosmale Nepveulaan staat de openbare basisschool Berg en Bos die in 1932 is gebouwd. Met zijn rode bakstenen gevels en hoge daken is de school geheel aangepast aan de bosrijke omgeving en de villa-architectuur uit deze periode. De drie Hollandse of gewone lindes op het schoolplein aan de Soerenseweg staan op de gemeentelijke lijst Bijzondere Bomen vanwege hun leeftijd en de verbondenheid met het plein. Twee exemplaren zijn ruim 100 jaar. De derde is door een jong exemplaar vervangen.

Berg en Bos school

Rechts in de verte van de Roosmale Nepveulaan, ziet u een groot grasveld. Hier was ooit de Gemeentelijke Theetuin waar 'de vermoeide wandelaar zich kon verpozen en verversen'.

Na de bouw in 1935 van het bosbad met een restaurant op steenworpafstand werd de exploitatie van de theetuin moeilijker. In 1950 werden de bouwvallige opstallen afgebroken en is het terrein

Gemeentelijke Theetuin

geëgaliseerd, ingezaaid met gras en in gebruik gegeven als schoolsportterrein. Waar de theepot is gebleven die in 1921 op de schoorsteen werd gezet, zal altijd wel een raadsel blijven. In park Berg en Bos verscheen in 1950 een nieuw theehuis in nagenoeg dezelfde vorm.

6. Tegenover de Berg en Bosschool aan de Soerenseweg ligt nog een rijksmonument: villa De Essenhoek: een opmerkelijke witgepleisterde vierkante villa met inpandige balkons. De villa heeft een curieuze bouwgeschiedenis. Het werd namelijk gebouwd in opdracht van de Rotterdamse Landbouw- en Handelsbank en diende als hoofdprijs van een lotto die door deze bank werd georganiseerd. Toen de gelukkige winnaar voor contant geld koos, werd de villa verhuurd aan de bekende toneelspeler Louis Bouwmeester, die er overigens maar een jaar heeft gewoond.

Villa De Essenhoek

Het huis is in 1920 gebouwd door architect Heuvelink in een voor die tijd zeer gedurfde architectuur, geïnspireerd op het werk van de Amerikaanse architect Frank Lloyd Wright. Soortgelijke architectuur werd in die tijd ook gebouwd in Nederlands-Indië.

De Soerenseweg verder volgen in oostelijke richting (naar beneden).

Daar staan enkele huizen met hoge daken die karakteristiek zijn voor de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw. Op nummer 142/144 links staat een dubbele villa met een rieten dak en rustiek vakwerk aan de gevel. De Holtense architect Loggers heeft zich laten inspireren door de Engelse cottage stijl. Engelse architecten hadden rond 1910 uitgesproken ideeën over het tuinstad concept. De burgerij moest in harmonie met de omringende natuur leven en de vorm en functie van de woningen moesten daaraan worden aangepast.

Engelse cottage stijl

Bij het volgende kruispunt linksaf, de 2e Beukenlaan in.

Aan de linkerkant op nummer 38 staat d'Elenbrinck met een hoog rieten dak. Het is een gematigde variant van de Amsterdamse School. Voormannen van deze stroming waren de architecten Michel de Klerk en Piet Kramer.

Kenmerkend waren de expressionistische aan de natuur ontleende vormen. Dat zien we hier ook terug aan de vorm van het dak, de erker en de houten versieringen aan de hoeken van de villa. Het huis werd in 1925 ontworpen door de gebroeders Mensink.

Villa d'Elenbrinck

De 2e Beukenlaan rechtdoor.

Op de kruising met de Wildernislaan, rechts op de hoeken staan twee karakteristieke villa's met spitse daken.

Het huis met de grote beukenhaag aan de rechterkant van de Wildernislaan is de vroegere atelierwoning van de kunstenaar Hugo Nicolaas Polderman. Hij was korte tijd lid van de Groningse kunstenaarsvereniging De Ploeg en vestigde zich in 1920 in Apeldoorn als leraar tekenen aan de HBS. Zijn specialisatie was het aquarelleren en tekenen van landschappen en portretten.

Aan de linkerkant op nummer 16 staat een witgepleisterde villa met twee puntgevels en een veranda. Het werd in 1913 gebouwd door architect Henk Wegerif. De veranda's werden bij vele villa's in Apeldoorn toegepast, veelal op verzoek van de opdrachtgevers die uit Nederlands-Indië afkomstig waren en aan een veranda gewend waren. Vele vermogende Indiëgangers hebben zich voor de oorlog gevestigd in de nabijheid van de Apeldoornse bossen en het Koninklijk Huis.

Villa door Henk Wegerif

Rechtsaf de Genistalaan in. Dan linksaf de Dennenlaan in.

Aan de rechterkant ziet u de grote witgepleisterde villa Beuk en Den. Dit was het vroegere pension Kühlemayer. De villa van rond 1905 was van begin af aan als pension in gebruik en werd binnen tien jaar uitgebreid. Veel villa's in de wijk Berg en Bos waren als pension in gebruik. De klandizie kwam vooral uit Nederlands-Indië die de frisse 'gezondere' lucht konden waarderen. In

Villa Beuk en Den

de jaren vijftig kwamen de bewoners van dit pension ook uit voormalig Nederlands-Indië, zij het op een geheel andere basis. In deze tijd was Beuk en Den een contractpension en leefden hier dicht opeen gezinnen die noodgedwongen uit Indonesië waren gerepatriëerd. De villa heeft de bestemming pension gehouden tot 1975, sindsdien is het een gewoon woonhuis.

Op de hoek van de Dennenlaan en de Coniferenlaan reist een witte villa boven de beukenheg op. Deze villa de Halve Maan (let op de gevelsteen in de nok) is gebouwd door de Apeldoornse architect Chris Wegerif. Wegerif was een bekende Apeldoornse aannemer die rond 1912 ook huizen ging ontwerpen. Niet gehinderd door de gangbare architectonische conventies liet hij zich door de Engelse en Oostenrijkse avant-garde ontwerpers inspireren

Villa de Halve Maan

zoals Charles Ashbee en M. Olbrich. Ook ontwierp hij voor zijn Haagse Kunstzaak Arts and Crafts modern meubilair. Zijn stijl werd hem bepaald niet in dank afgenomen door professionele architecten. Zij waren bang dat deze ontwerpen de Nederlandse moderne architectuur in een ongewenste richting zouden laten afdwalen. Zij verweten Wegerif en de Oostenrijkse ontwerpers dan ook een groot gebrek aan ontwerpprincipes en een 'gezochte, poenerige en on-Hollandse vormgeving'. Tegenwoordig is er des te meer waardering voor het werk van deze Apeldoornse aannemer.

7. Aan het einde van de Dennenlaan met een scherpe bocht naar rechts de Eikenlaan in.

Dit straatje behoort tot de oudste van Berg en Bos. Er zijn daar nog enkele Wegerif-villa's te bewonderen. Geheel links op de punt met de Valkenberglaan staat het huis De Valkhof gebouwd door Henk Wegerif. Het rieten dak, de handgevoormde stenen en glas-in-loodramen geven het huis alle kenmerken van de Engelse Arts and Crafts movement. Geheel in overeenstemming met de Engelse cottage stijl worden de interieurs gekenmerkt door vurenhouten balkenplafonds, haardpartijen en zogenaamde cozy corners die moesten

Huis De Valkhof

bijdragen aan een gezellige, intieme atmosfeer. In tegenstelling tot zijn oom Chris was Henk Wegerif wel een professioneel architect die vele huizen heeft ontworpen in Apeldoorn en elders in het land.

Aan de rechterkant van de Eikenlaan staat op nummer 6 tussen het groen nog een witgepleisterd huis van Chris Wegerif: villa Edera uit 1918. Het interieur en het exterieur is vrijwel volledig bewaard gebleven. Aan het uiterlijk van het huis, met zijn opvallende geometrische vormen, de merkwaardige indeling van de vensters en gedeeltelijk platte daken, die op dat moment nog nauwelijks werden toegepast, is goed te zien hoe onconventioneel Wegerif te werk is gegaan.

Villa Edera

***Aan het einde van de Eikenlaan links (1^e Beukenlaan)
Daarna links de Valkenberglaan in.***

Op deze vijfsprong ziet u voor u aan de overkant (Valkenberglaan 31) het hoge, rieten dak van 't Huis Buis, genoemd naar de opdrachtgever. Het werd in 1930 gebouwd door architect Loggers. Let ook hier weer even op de gevelsteen boven de ramen.

Huis Buis

De Valkenberglaan rechtdoor (na slagboom zandpad).

Aan de linkerkant ziet u op nummer 20 Huize het Valkhof nog een keer; nu aan de voorkant. Het laatste gedeelte van de Valkenberglaan is onverhard gebleven.

Aan de linkerkant tussen de bomen door ziet u het eerste huis aan de Amersfoortseweg al liggen, vroeger een dienstwoning van Paleis Het Loo.

Mocht u een pauze willen nemen, dan kan dat prima aan de overkant van dit drukke kruispunt, bij Hotel het Loo.
Daarna de route vervolgen via het fietspad langs de Jachtlaan, bij punt 8.

8. Aan het einde van de Valkenberglaan, op het kruispunt van de Amersfoortseweg met een scherpe bocht rechtsaf het fietspad van de Jachtlaan in.

In het bosperceel aan de rechterkant is al sinds jaar en dag de Scouting groep Stadhouder Willem III / Lady Baden-Powell gevestigd op terrein De Punt welke naam ontleend is aan de vorm van het terrein dat in een punt uitloopt. Vroeger behoorde het terrein tot een deel van de jachtgebieden van Koning Stadhouder Willem III, ook wel Kamp Links genoemd.

Na het Scoutingbos ziet u op nummer 8 een witte villa. Dit was de privé villa van Chris Wegerif en zijn gezin. Het heette oorspronkelijk Kamp Links. Opvallend is de trapeziumvormige veranda aan de achterzijde en het geometrische glas-in-lood dat ook zijn andere huizen kenmerkt.

Kamp Links

De eerste weg rechts (Bosweg). Links met de bocht mee en weer links (Vijspronglaan)

Twee oude grenspaaltjes van het landgoed Berg en Bos zijn nog te zien op de hoek van de Bosweg en de Jachtlaan.

9. Op nummer 15 bevindt zich een villa waar voorheen een pension was met de naam 'In de aap gelogeed'.

J.C. Wils bouwde al villa's, die werden geëxploiteerd als pension. Waar de uitdrukking 'in de aap gelogeed' vandaan komt, is niet precies bekend. Mogelijk op de naam van één bepaalde herberg, namelijk de Amsterdamse herberg 't Aepje of 't Aepgen, gelegen aan de Zeedijk. Maar ook op andere plaatsen in het land zijn herbergen geweest die naar een aap genoemd waren. Bijvoorbeeld in Beekbergen, waar volgens sommige bronnen in herberg De Aap weleens verdachten van misdrijven gevangen werden gehouden.

Genistalaan 15

Op kruising Linksaf (Genistalaan).

10. Aan het eind van de weg rechtsaf de Soerenseweg.

Of linksaf voor een uitstapje naar de Nieuwe Begraafplaats.

10 Uitstapje naar de Nieuwe Begraafplaats

Ga op de Soerense weg linksaf, steek de Jachtlaan over en even verder ziet u rechts de ingang van de nieuwe begraafplaats. Ga na het bezoek weer terug naar de verkeerslichten en rechtdoor (verdergaan met 11).

Maak een kleine wandeling om een indruk te krijgen van de sfeer en aanleg van een vroeg twintigste-eeuwse begraafplaats. Wat het eerste opvalt is de fraaie ingangspartij. Deze is gebouwd in 1896 door de Apeldoornse aannemer Gerrit Wegerif naar ontwerp van de Apeldoornse architect J.A. Wijn.

De smeedijzeren hekwerken zijn gemaakt door smid Wieringa. Het gehele complex is geplaatst op de Rijksmonumentenlijst.

De begraafplaats is ontworpen en aangelegd door tuinarchitect Groeneweg uit De Bilt. Het oudste gedeelte in landschappelijke, romantische stijl. Het is ruim opgezet met schilderachtige elementen als doorkijkjes, gebogen paden en een grote diversiteit in beplanting. Menig bekende Apeldoornse is hier begraven.

Recht tegenover de ingang op het middenpad ziet u bijvoorbeeld tussen het rondje hoge bomen het graf liggen van burgemeester Van Hasselt. Eigenlijk midden in de besprekingen over de aanleg van de begraafplaats overleed hij plotseling aan een hartaanval en is hier als eerste onder overweldigende belangstelling begraven op 12 mei 1897.

Vlakbij de ingang links staat een grafmonument met engelen opgedragen aan de familie Van Heeckeren van Brandenburg.

Aan deze linkerkant van het terrein vindt u de graven van leerlingen van het Christelijk Lyceum aan de Jachtlaan. Zij zijn omgekomen bij een vliegramp op 7 oktober 1946. Jaarlijks herdenkt de school in oktober deze gebeurtenis hier.

Zie ook: www.ivn-apeldoorn.nl (menu routes/ommetjes) voor het ommetje Begraafplaats Soerenseweg.

11. Hotel Apeldoorn en Villa Buitenzorg

Direct links op de hoek met de Jachtlaan staat voormalig hotel Bellevue, later – na een uitbreiding – Hotel Nieland en tegenwoordig Hotel Apeldoorn.

Tijdens de bezetting was dit het hoofdkwartier van politiechef Hanns Albin Rauter. Nadat hij in maart 1945 bij toeval werd beschoten door verzetsmensen in de buurt van De Woeste Hoeve op de Veluwe, lieten de Duitse autoriteiten als represaille 263 mensen executeren. Na de oorlog werd Rauter ter dood veroordeeld en geëxecuteerd. Het hotel is diverse malen uitgebreid, maar de oorspronkelijke bouw is nog steeds goed te zien.

Hotel Apeldoorn

Tegenover het hotel staat de witgepleisterde dubbele villa Buitenzorg. De naam houdt de herinnering levend aan de vele oud-Indië gasten die zich tijdelijk of permanent in Apeldoorn vestigden. Buitenzorg was de tweede residentie van de Gouverneur Generaal van Nederlands-Indië ten zuiden van de hoofdstad Batavia gelegen. Nog steeds staat in het tegenwoordige Indonesische Bogor het oude paleis met zijn beroemde plantentuin.

Villa Buitenzorg

Even verder aan de linkerkant van de Soerense weg staat op nummer 83 een grote gaaf bewaarde Jugendstil villa Klein Boswijck, gebouwd rond 1905. Dit landhuis behoorde toe aan de familie Soudijn, die verantwoordelijk was voor het beheer van de nabijgelegen Kroondomeinen. Oorspronkelijk heette het huis Elektra.

Klein Boswijck

Linksaf de 2e Beukenlaan in.

Op de driesprong aan uw rechterhand ziet u op nummer 44 een merkwaardig landhuisje liggen. Het doet denken aan de vorm van een paddenstoel en is sinds de bouwtijd nog nauwelijks veranderd. Architect Kuiper bouwde het in

1925 in de stijl van de Amsterdamse School, een bouwstijl die in Apeldoorn in zo'n uitgesproken vorm weinig voorkomt. Om die reden heeft het ook een plaats op de rijksmonumentenlijst gekregen. Wie meer villa-architectuur van de Amsterdamse School wil zien kan het beste het Park Meerwijk in Bergen in Noord Holland bezoeken. Hier staan dicht bij elkaar de mooiste paradepaardjes van deze stijl die door verschillende kunstenaars zijn ontworpen. Dit huisje zou er niet misstaan.

Langs de rododendron in het midden van de driesprong linksaf en direct weer rechtsaf de Vliegerlaan in.

Rechts op de hoek van de Vliegerlaan op Zwarte Kijkerweg 11 is een Engelse cottage van Henk Wegerif te zien. De geprononceerde schoorsteen, het rieten dak en de prachtig ontworpen glas in lood ramen geven het landhuis een uitgesproken Engels Arts and Crafts uiterlijk.

Engels cottage van Henk Wegerif

Eerste weg links Het Bergje.

Tegenover deze weg aan de Vliegerlaan op nummer 6 aan de rechterkant ziet u een hoger gelegen chalet; Chalet Gentiana. De eerste bewoonster, Jootje Wilderink, liet het nabouwen nadat ze een dergelijk chalet had gezien in Zwitserland. De Gelderse Schoonheidscommissie gaf op 18 maart 1935 goedkeuring aan Chr. Ten Tuintes ontwerp: 'een uitstekend plan, waarvan wij de goedkeuring gaarne aanbevelen' en de bouwvergunning onder nummer 233 werd afgegeven op 11 april 1935. In WOII nam de SS haar huis in beslag. Er was immers een munitiekamp in Hoog Soeren. Tot de verkoop van het huis in 1981 stonden de stempels van de SS onder het kastpapier op de planken in de kast in de woonkamer. Na WOII heeft Jootje nog met plezier aan de Vliegerlaan gewoond tot haar overlijden in oktober 1950.

Chalet Gentiana

12. Bij de Jachtlaan rechtsaf en het fietspad volgen.

Aan de rechterkant is het Christelijk Lyceum. Deze school is in 1930 gebouwd als de Christelijke HBS in de stijl van de nieuwe zakelijkheid, zoals die ook veel in Het Gooi te zien is. Op 7 oktober 1946 haalde de HBS op treurige wijze de landelijke pers. Als gevolg van een ongelukkige manoeuvre stortte een militair vliegtuig neer op de gymnastiekzaal van de school, waarbij 22 leerlingen omkwamen en anderen zwaargewond raakten. Nog steeds herinnert een tegeltableau in de hal aan de ramp die elk jaar in oktober wordt herdacht bij de graven van de leerlingen op de begraafplaats aan de Soerenseweg. De school is in 1963 aan de achterzijde sterk uitgebreid en telt nu bijna 900 leerlingen. Het pand staat op de gemeentelijke monumentenlijst.

Langs de Jachtlaan is de karakteristieke villa architectuur uit de jaren twintig en dertig van de vorige eeuw te zien.

Christelijk Lyceum.

Bij de Grindberglaan rechtsaf tot aan het einde van de straat, dan weer rechtsaf de J.C. Wilsaan in.

U komt nu weer uit op het uitgangspunt van de route: de toegang tot Park Berg en Bos.

Wanneer u nog zin mocht hebben in méér, dan is een wandeling rond de vijver of één van de andere wandelroutes in Stadspark Berg en Bos een goede afsluiting van deze route.

In het boek Berg en Bos, een verrassende ontdekking staat meer over de geschiedenis, de architectuur en de bewoners van de wijk. Verkrijgbaar in de boekhandel en bij de plaatselijke Primera winkels.

Uitstapje in Park Berg en Bos

Het Park Berg en Bos vormt het gedeelte van het oude landgoed dat (gelukkig) nooit werd bebouwd en dat in de jaren twintig van de vorige eeuw voor bezoekers werd opengesteld.

In Park Berg en Bos kunt u een wandeling rond de vijver maken (10 - 15 min.). Ook is er een IVN Natuurpad van circa 5 km met informatiepanelen, dat start op de vijfsprong aan het eind van de Jubileumlaan.

De grote vijver werd in 1932 aangelegd als werkgelegenheidsproject voor enkele honderden Apeldoorners die zonder werk zaten als gevolg van de diepe economische crisis aan het begin van de jaren dertig.

Het werk was zwaar en werd geheel met mankracht uitgevoerd, maar het terrein werd langzamerhand omgevormd tot een schitterend landschapspark. Als u direct langs de vijver loopt, komt u langs de zuil van Mr Willem Roosmale Nepveu, de stenen bank, de uitzichtheuvel en waterval. Aan de oostrand van de grote vijver ziet u een soort tunnel vervaardigd van de zwerfkeien die gevonden werden bij het uitgraven van de vijver en de diepgelegen spreng die zich er achter bevindt. Voor degenen die betrokken waren bij de aanleg van deze spreng was het karwei zo mogelijk nog zwaarder dan het graven van de vijver omdat het zand moeilijker weg getransporteerd kon worden.

Via het pad aan de ander kant van de spreng kunt u weer terugkeren naar het beginpunt.

Voor het IVN Natuurpad zie: www.ivn-apeldoorn.nl (menu routes).

Colofon

Deze uitgave is een geheel herziene versie van het boekje Wijk Berg en Bos Apeldoorn uit de Bellevue serie, uitgegeven in 2006, geschreven door Frederik Erens.

Bronnen

Frederik Erens, Wijk Berg en Bos. Bellevue serie, 2006.

Frederik Erens, Het Groene Westen, 2002.

Bas Hageman, Het Bos van de Burgemeester, 1998.

IVN Ommetje Begraafplaats Soerenseweg.

Ton Steeman, Wandeling begraafplaats en boekje over de geschiedenis ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan in 1997.

Een Moment voor Monumenten. Uitgave team Cultuurhistorie Gemeente Apeldoorn, 2004

www.geheugenvanapeldoorn.nl

www.fotoarchiefapeldoorn.nl/berg-en-bos

www.dodenakkers.nl

www.ivn-apeldoorn.nl

Herziening 2021

IVN Natuureducatie afdeling Apeldoorn: Hans Hogenbirk, Monic Breed

Erfgoed Platform Apeldoorn met toestemming van Frederik Erens.

Foto's:

CODA archief, Hans Hogenbirk, Monic Breed, Vereniging Oud Apeldoorn.

Disclaimer: de Stichting Erfgoedplatform Apeldoorn noch IVN Natuureducatie aanvaarden geen aansprakelijkheid voor schade op welke wijze dan ook ondervonden door gebruik te maken van deze route.

(Versie: 16-6-2021)

